

Ulvilan kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2016

Sisällysluettelo

1	Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	4
1.1	Esiopetussuunnitelman perusteet	4
1.2	Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen	4
1.3	Ulvilan esiopetussuunnitelman laadinta	6
1.4	Ulvilan esiopetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut	6
2	Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	7
2.1	Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat periaatteet	7
2.2	Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	8
2.3	Arvoperusta	9
2.4	Oppimiskäsitys	10
2.5	Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	11
2.5.1	Ajattelu ja oppiminen	11
2.5.2	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	12
2.5.3	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	13
2.5.4	Monilukutaito	15
2.5.5	Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	16
2.5.6	Osallistuminen ja vaikuttaminen	17
3	Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	17
3.1	Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	20
3.1.1	Kaikille yhteinen esiopetus	20
3.1.2	Oppimisen ja oivalluksen ilo	21
3.1.3	Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana	21
3.1.4	Hyvinvointi ja turvallinen arki	21
3.2	Oppimisympäristöt esiopetuksessa	22
3.3	Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	22
3.3.1	Yhteistyö esiopetuksessa	23
3.3.2	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	23
3.3.3	Yhteistyö siirtymävaiheissa	24
4	Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	25
4.1	Monipuoliset työtavat	26
4.2	Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	27
4.3	Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	29
4.3.1	Ilmaisun monet muodot	29
4.3.2	Kielen rikas maailma	30
4.3.3	Minä ja meidän yhteisömme	31
4.3.4	Tutkin ja toimin ympäristössäni	32
4.3.5	Kasvan ja kehityn	33
4.4	Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	34

5	Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	34
5.1	Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	34
5.2	Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana.....	35
5.3	Yleinen tuki	36
5.4	Tehostettu tuki.....	36
5.4.1	Pedagoginen arvio.....	37
5.4.2	Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana	38
5.5	Eriytynen tuki.....	39
5.5.1	Pedagoginen selvitys.....	40
5.5.2	Eriyisen tuen päätös	41
5.5.3	Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	42
5.5.4	Pidennetty oppivelvollisuus	43
5.6	Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.....	44
6	Oppilashuolto.....	46
6.1	Monialainen oppilashuollon yhteistyö.....	47
6.1.1	Oppilashuoltoryhmät	47
6.2	Yhteisöllinen oppilashuolto.....	48
6.3	Yksilökohtainen oppilashuolto.....	49
6.3.1	Oppilashuoltokertomus	50
6.4	Oppilashuoltosuunnitelma.....	51
6.5	Paikalliset päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta	51
7	Eriyiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuva esiopetus ..	52

1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuksen mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan.

Esiopetuksen perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Ulvilan esiopetussuunnitelma on tehty valtakunnallisten perusteiden pohjalta.

Opetussuunnitelma on päätös tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon tavoitteista. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan.

Tässä asiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki, sekä opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaisesta opiskeluhuollosta nimitystä esiopetuksen oppilashuolto.

Ulvilan kaupungin osuudet näkyvät valtakunnallisesta tekstistä poiketen kursivoituna.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma on laadittu siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa Ulvilan esiopetusköissä. Opetuksen järjestäjä on ottanut huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet, sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laadittaessa.

Opetus- ja kasvatustalokunnalla on opetuksen järjestäjänä vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetus- ja kasvatustoimi arvioi antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta ja raportoi siitä vuosittain lautakunnalle.

Uvilan varhaiskasvatuksen opetussuunnitelma on kolmiportainen:

1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen asiakirja, jonka tavoitteena on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista. Lähtökohtana ovat lapsen kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

2. Uvilan kaupungin esiopetuksen suunnitelma

Uvilan kaupungin esiopetuksen suunnitelma määrittää, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä ja sisältää kaikissa Uvilan esiopetusyksiköissä. Opetus- ja kasvatuslautakunta tarkistaa opetussuunnitelmaa tarvittaessa.

3. Esiopetusyksikköjen toimintasuunnitelmat

Esiopetusyksikköjen toimintasuunnitelmat sisältävät yksikkökohtaisia tarkennuksia ja painotuksia, toimintatapojen ja -ympäristön tarkkaa kuvausta sekä suunnitelman arviointia ja kehittämistä.

Esiopetuksen toimintasuunnitelma on samalla myös yksikön opetussuunnitelma. Yksikkökohtaiset esiopetuksen suunnitelmat laaditaan ja päivitetään talokohtaisesti vuosittain ja opetus- ja kasvatuslautakunta hyväksyy ne toimintakausittain.

Esiopetussuunnitelmatyö on jatkuvaa esiopetuksen kehittämistä. Lapsilla tulee olla mahdollisuus osallistua sekä kunnan, että yksikön opetussuunnitelman valmisteluun. Yhtenäisen esiopetuksen takaamiseksi yksikkökohtainen opetussuunnitelma laaditaan kaupungin esiopetussuunnitelmasa olevan rungon avulla, sekä yhteistyössä muun esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa.

Uvilan kaupungin esiopetussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon:

- *Uvilan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma*
- *Uvilan kaupungin edellinen esiopetussuunnitelma*
- *Uvilan kaupungin valmistavan opetuksen suunnitelma*
- *Uvilan perusopetuksen suunnitelma*
- *Uvilan kaupungin aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma*
- *Uvilan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma*
- *Yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma*
- *Kestävän kehityksen suunnitelma*
- *Kiusaamisen ehkäisemisen ja varhaisen puuttumisen suunnitelma*
- *Varhaiskasvatuksen liikuntasuunnitelma*

1.3 Ulvilan esiopetussuunnitelman laadinta

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelmanyhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Uvilan esiopetussuunnitelman laadintaan on perustettu työryhmä, joka koostuu esi-, alku- ja erityisopetuksen sekä varhaiskasvatuksen ja hallinnon asiantuntijoista. Suunnitelmaa on työstetty varhaiskasvatuksen henkilökuntailloissa ja suunnitelmassa on osallistettu lapsia ja vanhempia mahdollisuuksien mukaan, sekä kuultu eri yhteistyöviranomaisia.

Esiopetussuunnitelma tulee olemaan ajassa kehkeytyvä, tarpeen mukaan muuttuva elävä työkalu, jota käytetään arjen suunnittelun pohjana.

1.4 Ulvilan esiopetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Uvilan esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään suomen kielellä. Paikallinen opetussuunnitelma on kaikkien esiopetusta antavien yksiköiden yhteinen.

Opetussuunnitelman rakenne ja asioiden käsittelyjärjestys ovat samat kuin valtakunnallisissa perusteissa, paikallinen suunnitelma sisältää viittauksia valtakunnallisiin perusteisiin.

Uvilassa esiopetusta järjestetään päiväkodeissa, sekä koulujen yhteydessä pääosin varhaiskasvatuksen alaisena toimintana. Esiopetusta voidaan ostaa erillisillä sopimuksilla yksityisiltä päiväkodeilta, jotka sitoutuvat noudattamaan Ulvilan kaupungin esiopetussuunnitelmaa ja laatimaan vuosittain oman toimintasuunnitelmansa.

Esiopetuksen henkilöstö, lapset ja vanhemmat osallistuvat opetussuunnitelman arviointiin ja edelleen kehittämiseen säännöllisten asiakaskyselyiden, ovensuokeskustelujen ja itsearviointin kautta.

Yksikön toimintasuunnitelma perustuu tähän kaupungin esiopetuksen asiakirjaan ja siinä korostuvat esiopetusyksikön toimintaympäristö, lähialue ja sen tuomat erilaiset mahdollisuudet, omaleimaisuus ja kulttuuriset erityispiirteet. Jokaiselle lapselle laaditaan esiopetussuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa.

Kaupungin esiopetussuunnitelma on sähköisessä muodossa ja luettavissa Peda.netissä johon on linkki kaupungin varhaiskasvatuksen etusivulta. Yksikkökohtaiset suunnitelmat näkyvät päiväkotien omilla sivuilla.

Yksikön henkilökunta laatii ja esittelee vanhemmille vuosittaisen toimintasuunnitelman. Sidosryhmillä tiedotetaan toimintasuunnitelmasta tarvittavilta osin.

Esiopetussuunnitelmien valmistuttua keskiöön nousee suunnitelmien jalkauttaminen ja sen muuttaminen käytännön esiopetuspedagogiikaksi.

2 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kunta on velvollinen järjestämään alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan.

Ulvilassa tarjotaan esiopetusta kaikille esiopetusikäisille lapsille. Varhaiskasvatuksen sisällä annettavan esiopetuksen tarkoituksena on tukea lapsen kokonaispäivää ja turvata lapselle yhtenäinen polku varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.

Esiopetusta annetaan lähipalveluperiaatteella. Lapsen tarvitsema tuki annetaan hänen käyttämässään esiopetuspaikassa. Lapsi pyritään sijoittamaan alun perin varhaiskasvatuksessa lähelle asuinpaikkaa, jolloin varhaiskasvatus- ja esiopetuspaikasta muodostuu suora jatkumo perusopetukseen ja lapsi siirtyy sinne tuttujen esiopetuskavereiden kanssa.

Esiopetusta annetaan suomen kielellä. Äidinkielenään ruotsia puhuville lapsille esiopetus ostetaan Porin ruotsinkielisestä esiopetuksesta. Tarvittaessa käytetään tulkkipalveluja. Lapsille, jotka puhuvat

äidinkielenään jotain muuta kuin suomen kieltä, laaditaan lakisääteisesti Suomi toisena kielenä - suunnitelma (S2-suunnitelma).

Esiopetuksen laajuus on vähintään 700 tuntia / lukuvuosi ja päivittäinen esiopetusaika 4 tuntia. Esiopetuksessa noudatetaan pääsääntöisesti perusopetuksen kanssa samoja työ- ja loma-aikoja. Esiopetuksesta vastaa ryhmän lastentarhanopettaja, joka toteuttaa toimintaa yhdessä muun kasvatus- ja hoitohenkilökunnan kanssa.

Vastuu kodin kanssa tehtävästä yhteistyön kehittämisestä on esiopetusta antavalla yksiköllä. Yhteistyö edellyttää henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista. Yhteistyön lähtökohtana on molemminpuolinen kunnioitus ja kasvatuskumppanuus. Kodin kanssa tehtävässä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä lapsen kieli- ja kulttuuritausta.

Lapsen säännöllinen osallistuminen esiopetukseen on tärkeää tavoitteiden toteutumiseksi. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen. Mikäli lapsi on poissa esiopetuksesta sairauden tai muun syyn vuoksi, on huoltaja velvollinen ilmoittamaan siitä lapsen esiopetuksen henkilöstölle.

Esiopetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia. Lapsille tarjotaan jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksen mukaisesti järjestetty, täysipainoinen maksuton ateria ja ruokailutilanteiden tulee olla ohjattuja.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt.

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettaja ja muu henkilökunta tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuosi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä.

Esiopetus on lapsen oppimista, kasvua ja kehitystä tukevaa, tavoitteellista toimintaa. Esiopetuksessa vahvistetaan lapsen itsetuntoa ja tarjotaan myönteisiä oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen aikuisten ja lasten kanssa. Tavoitteena on rohkaista lapsia innostumaan, kokeilemaan ja oppimaan uutta. Oppimiseen innostavassa toimintakulttuurissa on tärkeää, että lasten kanssa työskentelevät aikuiset ovat innostavia, sensitiivisiä ja läsnä olevia. Positiivisella ja lasta kuulevalla, kannustavalla suhtautumisella vahvistetaan esiopetusryhmän turvallista ilmapiiriä.

Lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen etenee joustavasti lapsen tarpeista lähtien. Tavoitteena on, että jokainen päiväkodissa oleva lapsi saa esiopetusta omassa ryhmässään. Esiopetusvuoden aikana liitetään esiopetus ja lapsen tarvitsema muu varhaiskasvatus yhdeksi kokonaisuudeksi niin, että lapsen päivästä muodostuu yhtenäinen kasvua ja oppimista tukeva jatkumo. Tämä toteutuu parhaiten, kun lapsen päivästä on vastuussa sama henkilökunta koko päivän ajan.

Päiväkotien lisäksi esiopetusta järjestetään Ulvilassa joidenkin koulujen yhteydessä. Esiopetuksen ja 1. - 2. luokan yhteistyö voi pisimmälle vietyinä muodostaa "Pikkulasten koulun", jossa opitaan lastentarhanopettajan, luokanopettajan ja koulunkäynninohjaajan ohjauksessa vuosiluokkiin sitomattomasti.

Esiopetuksen alkaessa laaditaan jokaiselle lapselle yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa yksilöllinen lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Yhdessä sovitut tavoitteet edistävät lapsen kasvua ja oppimista, joten keskustelu lapsen tarpeista, toiveista ja vahvuuksista on tärkeää. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös asiantuntijoiden kanssa. Oppimissuunnitelmassa hyödynnetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, lisätuensuunnitelmaa tai muita lapsen esiopetuksen toteutumista tukevia suunnitelmia. Samalla sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Erityistä tukea saaville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Esiopetuksessa laaditut suunnitelmat siirretään lapsen mukana huoltajan luvalla kouluun ja varmistetaan näin tärkeiden asioiden siirtymistä oppimisen polulla.

2.3 Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajujaan.

Ulvilan esiopetuksen tärkeä tehtävä on edistää lapsen itsearvostusta, itseluottamusta sekä vahvistaa itsetuntoa. Esiopetuksessa huomioidaan lapsen eri kasvuympäristöt sekä lapsen vahvuudet. Lapsen vahvuuksien kautta pystymme rohkaisemaan, kannustamaan ja ohjaamaan häntä myös niillä osaluilla, joissa hänellä on vielä harjoiteltavaa.

Esiopetuksen oppimisympäristöt rakennetaan sellaisiksi, joissa lapsen on hyvä oppia ja kasvaa. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen oloon. Korostamme terveitä elämäntapoja.

Esiopetuksessa työskennellään lapsen edun mukaisesti toinen toistamme kunnioittaen, ihminen ihmiselle.

Hyödynnämme kotikaupunkimme tarjoamaa ympäristöä ja palveluita esiopetuksessa. Teemme yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Esiopetuksen oppimiskäsitys perustuu käsitykseen elinikäisestä oppimisesta. Ulvilan esiopetuksessa lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten ihmisten, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltaista, lähtökohtana ovat lasten oma toiminta ja mielenkiinnon kohteet sekä itseluottamuksen vahvistaminen. Jokainen lapsi on erilainen oppija. Esiopettajan tehtävänä on luoda myönteinen ilmapiiri, jossa lapsi kokee oppimisen iloa ja halua oppia uutta leikkien, liikkuen, tutkien ja saaden vastuuta erilaisista työtehtävistä. Aikuisen ohjauksessa lapsen itsesätelyn taito kehittyy ja lapsi pystyy sitoutumaan myös sellaiseen toimintaan, mihin hän ei automaattisesti ryhtyisi.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostama kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestäväen elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

2.5.1 Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draama-toiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Esiopetuksen tehtävänä on tukea lapsen omaa ajattelua ja oppimaan oppimista kannustamalla lasta omakohtaiseen sekä aktiiviseen ajatteluun. Tärkeää on tukea ja rohkaista lasta luottamaan omaan osaamiseensa ja samalla opettaa olla myös lannistumatta epäonnistumisista. Päivittäiset pelit, leikit sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävät kehittävät lapsen ajattelukykyä ja ohjaavat lasta omaan pohdintaan sekä itsearviointiin. Esiopetuksessa kaikki arjen tilanteet ovat oppimistilanteita, joissa olennaista on lapsen oma ajattelu ja toiminta. Lapselle annetaan aikaa kertoa hänelle merkityksellisistä asioista sekä tarinoita, oppia loruja ja riimejä, kehittää kielen äänteiden oikeaa kuulumista, kuunnella satuja ja musisoida. Kiireetön tekeminen vuorovaikutuksessa toisten kanssa sekä oppimisen ilo ovat pohjana lapsen ajattelun ja oppimisen taidon kehittymiselle. Toiminnan dokumentoinnin ja siitä keskustelun avulla autetaan samalla lasta havaitsemaan edistymistään sekä oppimistaan.

2.5.2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilötoimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Myönteiset ihmissuhteet ja vuorovaikutus ihmisten välillä on yhteistyötaitojen perusta. Ulvilan esiopetuksessa lapsi saa harjoitella itseilmaisua ja vuorovaikutustaitojaan turvallisessa ympäristössä. Ulvilan varhaiskasvatuksessa painotetaan vuorovaikutuksen merkitystä. Hyvä vuorovaikutus turvataan seuraavilla elementeillä:

Hyvinvointi

Lapsen perushoidosta huolehditaan ja autetaan lasta huolehtimaan itsestään. Vastataan lapsen tarpeisiin ja kannustetaan lasta kertomaan avoimesti asioistaan. Luodaan ilmapiiri, jossa kaikilla on hyvä olla. Vuorovaikutus on viestintää, sekä sanallista että sanatonta.

Läsnäolo

Esiopetuksen henkilökunta on aidosti läsnä ja saatavilla. Lapsille puhutaan ystävällisesti, puhutellaan häntä nimellä ja katsotaan silmiin. Lapsi vastaanotetaan huomaamalla hänet henkilökohtaisesti.

Pienryhmätoiminta

Pienessä ryhmässä lapsella on paremmat edellytykset olla aktiivinen toimija. Pienryhmätoiminta mahdollistaa aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen ja havainnoinnin.

Rauha, kiireettömyys

Lapsille luodaan mahdollisuus oppia työskentelemään rauhallisessa ja keskusteleavassa ilmapiirissä. Lapselle annetaan aikaa kertoa hänelle tärkeistä asioista.

Turvallisuus

Esiopetuksen alussa käytetään aikaa ryhmäytymiseen ja vuorovaikutussuhteiden luomiseen. Lapsi oppii luottamaan ryhmänsä aikuisiin ja aikuiset puolestaan reagoimaan lapsen tarpeille. Taataan lapselle sekä fyysinen että psyykinen koskemattomuus, kiusaamiseen puututaan napakasti.

Kiinnostus

Aito kiinnostus lapsesta ja perheestä luo pohjan hyvälle vuorovaikutukselle. Ulvilassa on käytössä Lapset Puheeksi -työmenetelmä. Sen avulla keskustellaan yhdessä huoltajien kanssa perheen elämästä, löydetään vahvuudet ja lasta suojaavat tekijät. Esiopetuksessa lapsi tulee kuulluksi ja hänen asioistaan ollaan aidosti kiinnostuneita.

Hyvät tavat

Vuorovaikutustaitoja opetetaan lapsille luontevasti toiminnan kautta, aikuiset ovat mallina. Kiitos, anteeksi ja ole hyvä. Erimielisyystilanteet ratkaistaan lasta kuunnellen.

Osallisuus

Lapsi ja vanhemmat ovat mukana esiopetuksen toiminnan suunnittelussa.

Välittäminen

Esiopetuksessa lapsi tuntee olevansa pidetty ja hyväksytty omana itsenään. Pidetään huoli rajoista, yhdessä tehdyistä säännöistä ja niiden noudattamisesta. Jos huomataan asioita, jotka saattavat haavoittaa lapsen kehitystä, otetaan asiat puheeksi avoimesti kasvatuskumppanuuden hengessä.

Esiopetusryhmässä lapsi saa ilmaista itseään eri tavoin sekä näyttää ja kokea erilaisia tunteita suvaitsevassa sekä erilaisuutta ymmärtävässä ilmapiirissä. Esiopetuksessa tutustutaan lähiympäristöön sekä osallistutaan esiopetuksen ulkopuoliseen kulttuuritarjontaan Ulvilassa ja mahdollisesti lähikunnissa. Perheille annetaan mahdollisuus tuoda esille omia perinteitään ja tapojaan.

2.5.3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytyksensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa

pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Kaikki esiopetuspäivän tilanteet ja vaiheet ovat oppimistilanteita, joissa harjoitellaan itsestä huolehtimista yhdessä aikuisten kanssa.

Vuorovaikutustilanteet

Lapset opettelevat ottamaan toiset huomioon ja odottamaan omaa vuoroaan. Jokaisen tulee päästä mukaan leikkeihin ja toimintaan. Ryhmässä toimiminen sekä erilaisuuden hyväksyminen ovat tärkeitä taitoja. Esiopetuksessa opetellaan ratkaisemaan ristiriitatilanteita sekä anteeksipyyttämistä ja hyvittämistä.

Tunne- ja turvataidot

Lapsille opetetaan taitoja, joilla he osaavat suojella itseään ja puolustaa rajojaan. Lapsia opetetaan pitämään huolta rajoistaan kiusaamisen, väkivallan, houkuttelun ja ahdistelun tilanteissa. Lasta ohjataan kääntymään turvallisen aikuisen puoleen. Ulvilan kaupungin varhaiskasvatus on laatinut kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman kaikkien päivähoitoyksiköiden käyttöön. Lisäksi jokaisessa yksikössä on oma, tarkennettu suunnitelma.

Terveellinen ravinto

Ohjattu ruokailutilanne on tärkeä osa esiopetuspäivää. Siinä opetellaan ruokailukäyttäytymistä, kuten hyviä tapoja, oman annoskoon arvioimista, ruokailuvälineiden käyttöä sekä monipuolisen ja terveellisen ravinnon merkityksen ymmärtämistä. Ravitsemuskäsikirja tukee ja ohjaa ravitsemus- ja ruokakasvatuksen suunnittelua Ulvilan varhaiskasvatuksessa.

Hygienia

Lapsia ohjataan huolehtimaan hyvästä hygieniasta. Huomiota kiinnitetään erityisesti niihin hygieniakäytäntöihin, joilla pystytään estämään infektioiden leviäminen. Tällaisia ovat etenkin lasten wc:ssä käynnit, oikeaoppinen käsienpesu- ja aivastelutekniikka sekä lelujen puhtaus.

Lepo

Rauhoittuminen ja hiljainen hetki osana esiopetuspäivää on tarpeellista keskittymisen kannalta. Riittävästä levosta, perheen unirytmistä ja mahdollisista päivänunista on tärkeä keskustella huoltajien kanssa.

Pukemistilanteet

Pukemistilanteissa lapset oppivat omatoimisuutta ja omista vaatteista ja varusteista huolehtimista. Samalla lapset oppivat myös toisiltaan selviytymisstrategioita. Aikuisen läsnäolo ja riittävä apu pukemistilanteissa on tärkeää.

Liikunta

Esiopetuksessa huolehditaan, että lapset liikkuvat riittävästi päivän aikana sekä ohjatusti että omaehtoisesti. Ulvilan varhaiskasvatuksen liikuntasuunnitelma toimii pohjana esiopetuksen liikunnan suunnittelussa.

Liikennekäyttäytyminen

Esiopetuksessa tutustutaan oman päiväkodin/koulun lähiympäristöön ja havainnoidaan paikallista liikennettä yhdessä lasten kanssa. Opetellaan oleellisten liikennemerkkien tarkoitusta ja vahvistetaan lapsen turvallisuudentunnetta liikenteessä liikkumisessa.

2.5.4 Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvallukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lastenkuvallukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Monilukutaidolla pyritään syventämään ja laajentamaan esiopetusikäisen ymmärrystä maailmasta. Ulvilan esiopetuksessa lapset saavat monipuolisesti harjoittaa kirjoitetun tekstin tuottamisen ja tulkinnan taitojen lisäksi erilaisten viestien tulkinnan tuottamisen taitoja. Lapsi oppii, että viestit voivat olla muitakin kuin kirjoitettua. Ne ovat muun muassa kuvia, ääniä, esityksiä, puheenvuoroja, draamaa ja kehonkieltä. Erilaisissa ympäristöissä lapsi havainnoi kuvia ja tekstejä sekä numeroita ja merkkejä kaikin aistein. Esiopetuksen tehtävänä on rikastuttaa oppimisympäristöä yhteistyössä lapsen sekä huoltajien kanssa.

Ulvilan esiopetuksessa harjoitetaan erilaisia lukutaitoja:

- **peruslukutaito** – kirjaimet, äänteet, tavut, sanat, ääneen lukeminen, loruttelu, riittäminen, sanavaraston rikastuttaminen, nimeäminen
- **numeerinen lukutaito** – numerot, lukujonotaidot, luokittelu, sarjoittaminen, vertailu

- **kuvalukutaito** – saduttaminen, kuvakirjat, sarjakuvat ja kuvittaminen, kuvien käyttö arjen havainnollistamisen tukena
- **medialukutaito** – kirjat, sanoma- ja aikakauslehdet, tabletti, internet, tv, elokuvat, radio, musiikki, puhelimet, digitaaliset pelit

2.5.5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tietoja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

1. Käytännön taidot ja oma tuottaminen

- *Laitteiden käyttö- ja toimintaperiaatteisiin tutustuminen*
- *Näppäimistöön tutustuminen*
- *Kuvien, äänen, videoiden ja animaatioiden tekemiseen tutustuminen*
- *Kokemuksia ikäkaudelle sopivasta koodauksesta eli ohjelmoinnista ohjelmointileikkien avulla*
- *Pelillisyyttä ja leikkiä hyödynnetään sosiaalisten taitojen ja oppimisen innostajana*

2. Vastuullinen ja turvallinen toiminta

- *Tieto- ja viestintäteknologian turvallisten käyttötapojen ja hyvien käytöstapojen pohdinta aikuisen kanssa*
- *Lasten ja perheiden ohjaaminen turvalliseen ja vastuulliseen laitteiden käyttöön lasten ikä huomioiden*

3. Tiedonhankinta sekä tutkiva ja luova työskentely

- *Lapsia kiinnostavan tiedon etsiminen hakupalvelujen kautta aikuisen kanssa*
- *Eri työvälineiden kokeileminen ja pienimuotoiset tiedonhankintatehtävät eri aihepiireistä ja itseä*
- *Kiinnostavista asioista aikuisen kanssa*
- *Kannustetaan toteuttamaan teknologian avulla omia ideoitaan itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa*
- *Valokuvaaminen ja videointi*

4. Vuorovaikutus ja verkostoituminen

- *Kokemuksia opetuksessa hyödynnettävien yhteisöllisten palveluiden käytöstä*
- *Lasten toimiminen rakentavassa vuorovaikutuksessa leikki- ja pelitilanteissa*

- *Peda.net* vuorovaikutteisena informaatiokanavana sekä mahdollisuuksien mukaan "Kasvun kansion" tallennuspaikkana

2.5.6 Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokrati-an toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja olla osallisena hänen elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa lapsia kuunnellaan aidosti sekä kysytään mistä asioista ja ilmiöistä he ovat kiinnostuneita. Myös lasten omien kokemusten ja ajatusten esiin tuomiselle annetaan aikaa. Esiopetuksen toimintaa suunniteltaessa otetaan huomioon lasten mielenkiinnon kohteet ja tartutaan lasten aloitteisiin oppimiskokonaisuuksiin suunniteltaessa.

Lapset ovat osallisina ryhmän toimintatapojen luomisessa, esimerkiksi sopimalla yhdessä miten ryhmässä toimitaan, jotta kaikilla on hyvä olla ja oppia. Lapset saavat olla muokkaamassa esiopetuksen oppimisympäristöä sekä arvioimassa toimintaa läpi esiopetusvuoden.

3 Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Ulvilan esiopetuksen hyvä toimintakulttuuri sisältää keskustelua, vuorovaikutusta sekä toiminnallista oppimista, joka tukee kuulluksi tulemistä. Myönteinen ja kannustava ilmapiiri edistää lapsen kasvua ja oppimista. Jokainen lapsi huomioidaan ainutlaatuisena yksilönä. Tavoitteena on jatkuvasti seurata erilaisin dokumentoinnin keinoin, toteutuuko lapsen osallisuus esiopetuksen arjessa.

Jokaisessa yksikössä tehdään oma esiopetuksen toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelmiin voidaan tehdä yksikkökohtaisia painotuksia. Toimintasuunnitelmassa tulee olla tilaa lapsen ja huoltajien osallisuudelle.

Henkilöstön jatkuva ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen ovat osa laadukasta esiopetusta. (varhaiskasvatusillat, koulutukset ja tapaamiset ammattiryhmittäin, täydennyskoulutukset) Työvälineitä ovat myös yksilö- ja tiimikehityskeskustelut.

Esiopetuksessa hyödynnetään monipuolisia oppimisympäristöjä (mm. metsä, luonto, kirjastot, puistot, urheilukentät ja liikuntatilat) ja lapselle annetaan mahdollisuus osallistua oman oppimisympäristönsä suunnitteluun ja rakentamiseen. Lapsen ideoiden ja tuotoksien tulee näkyä esiopetusympäristöissä. Hyvä oppimisympäristö mahdollistaa kiirettömän leikin, tutkimisen, kokeilun ja itsenäisen oppimisen. Oppimateriaalien ja lelujen tulee olla vapaasti lapsen käytettävissä. Materiaalien ja lelujen vaihtaminen rikastuttaa lapsen leikkiä ja oppimista. Leluja voidaan vaihtaa eri ryhmien kesken sekä tuoda lapsen kotoa.

Esiopetuksessa arvioidaan psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista ympäristöä. Arviointia toteutetaan päivittäin havainnoiden sekä vuorovaikutuksessa lasten ja huoltajien kanssa.

Huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö ja luottamuksellinen kasvatuskumppanuus luovat turvallisen pohjan lapsen esiopetukselle. Huoltajalla on lapsestaan arvokasta kokemusta ja tietoa, jota otetaan huomioon esiopetusta järjestettäessä. Yhteistyötä tehdään myös varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Tavoitteena on lapsen eheä opinpolku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. Esiopetuksen ja koulun aloitusvaiheissa pyritään huomioimaan, että siirtymät olisivat lapselle ja perheelle mahdollisimman joustavia.

Esi- ja perusopetuksen välillä tehdään yhteistyötä koko lukuvuoden ajan. Yhteistyön muodot ja ajankohdat suunnitellaan toimijoiden kesken. Muotoja ovat esim. kummiluokkatoiminta, joustavat järjestelyt ja ryhmittelyt esi- ja alkuopetusluokkien kesken sekä muu arjen yhteistyö.

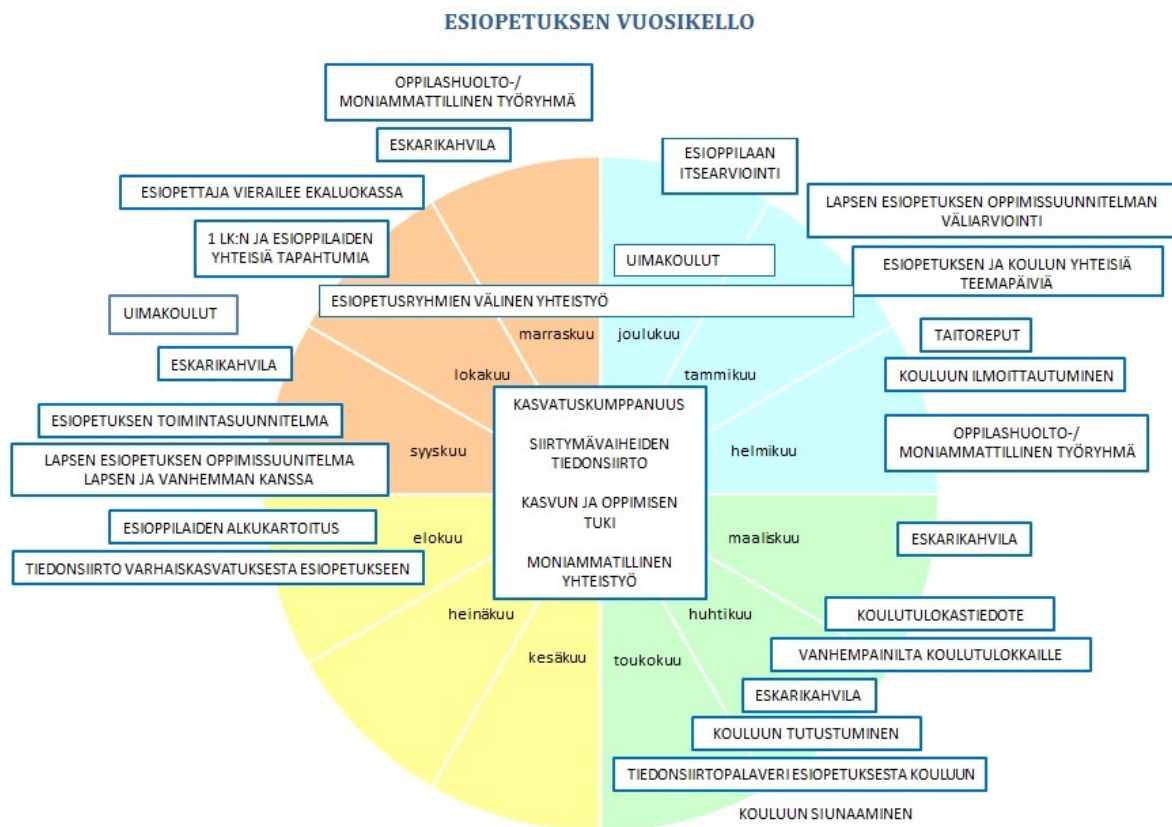
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö:

Lapsen huoltajille on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista ja heillä on myös lapsensa paras tuntemus. Esiopetushenkilöstöllä on koulutuksen ja kokemuksen antama ammatillinen tieto ja osaaminen. Yhteistyössä pyritään kasvatuskumppanuuteen, tasavertaisuuden, luottamukseen, avoimuuteen ja toisen kunnioittamiseen. Kasvatuskumppanuuteen kuuluu kasvatuseriaa sopiminen ja lapsen hyvinvoinnin edistäminen sekä kotona että päivähoitossa. Myös huolet otetaan esille tarpeeksi ajoissa ja toimitaan aina lapsen parhaaksi.

Esiopetuksen aloitusvaiheessa esiopettaja sekä huoltajat laativat yhdessä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman, jota toteutetaan, seurataan ja arvioidaan yhdessä esiopetusvuoden aikana. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman avulla pyritään turvaamaan parhaat edellytykset lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Kodin ja esiopetuksen yhteistoiminta jatkaa varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuutta ja luo pohjaa myöhemmälle kodin ja koulun yhteistyölle.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Tuleva ekaluokan opettaja pyrkii käymään tutustumassa lapsiin eskariryhmässä kevään aikana. Tiedonsiirtopalaveriin osallistuu tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja, laaja-alainen erityisopettaja ja koulukuraattori. Esiopettaja pyrkii vierailemaan syksyllä koulussa. Mahdollisuuksiensa mukaan voidaan toteuttaa vuosiluokkiin sitomatonta opetusta. Kaasmarkan pikkulasten koulu, Friitalan sekä Koskin ja Harjunpään kouluilla sijaitsevat eskariryhmät tekevät tiivistä yhteistyötä.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

3.1.1 Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Ulvilassa on tavoitteena turvata lapselle jatkumo varhaiskasvatuksessa samassa paikassa aina perusopetukseen siirtymiseen asti. Tarvittava tuki annetaan yksikköön, jossa esiopetus järjestetään. Lapsi on mahdollisuuksien mukaan mukana oman esiopetussuunnitelmansa laadinnassa ja sen arvioinnissa.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

3.1.2 Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojenoppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

3.1.3 Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

3.1.4 Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa 6 kuvattuja turvallisuuden liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä luvussa 4 kuvatut esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Ulvilassa jokainen toimintayksikkö täsmentää esiopetuksen vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa omaa toimintakulttuuriaan oppimisympäristöjen suhteen ja tähän liittyviä yhteistyökäytäntöjä. Yksikkö arvioi vuosittain oppimisympäristöihin liittyneiden tavoitteiden toteutumista ja kehittää niitä edelleen.

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

3.3.1 Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

3.3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliaavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvu- ja oppimisympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien

tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Ulvilassa jokaiselle lapselle laaditaan yhdessä vanhempien kanssa esiopetuksen oppimissuunnitelma, jonka toteutumista arvioidaan vähintään kerran esiopetuksen aikana. Tavatessa on mahdollisuus käydä myös laajempi Lapset puheeksi -keskustelu. Esiopetusvuoden aikana järjestetään vanhempainiltoja, vanhempainryhmätoimintaa ja eskarikahvilatoimintaa. Eskarikahvilat ovat vanhemmille tarkoitettuja teemoitettuja tapaamisia. Tapaamisten tarkoitus on tutustuttaa samassa elämäntilanteessa olevat vanhemmat toisiinsa, mahdollistaa vertaiskeskustelua sekä lisätä vanhempien osallisuutta. Kodin ja esiopetuksen yhteistyön toivotaan lisääntyvän eskarikahviloissa. Eskarikahvilat toimivat kaikissa Ulvilan esiopetusyksiköissä. Tärkeitä tapaamisia ovat myös päivittäiset kohtaamiset lasta tuotaessa ja haettaessa.

3.3.3 Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämässä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntevasta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Ulvilassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirretään vanhempien luvalla esiopettajalle. Tarvittaessa pidetään erillinen tiedonsiirtopalaveri.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan sekä esiopetukseen että kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen

opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Uvilan esiopetuksessa järjestetään vuosittain helmikuussa Taitoreppu-ryhmiä. Taitoreppu-ryhmään voi osallistua vanhempien toiveesta ja/tai esiopetushenkilöstön suosituksesta. Ryhmässä tehdään tehtäviä eri osa-alueilta (kieli, matematiikka, muisti, hahmotus) sekä havainnoidaan miten lapsi toimii isossa, ”koulumaisessa” ryhmätilanteessa (keskittyminen, ohjeiden vastaanottaminen). Taitoreppu-ryhmiin osallistutaan vanhempien suostumuksella ja vanhemmat saavat puhelimitse palautteen siitä, miten lapsi on ryhmässä toiminut.

Tuleva ekaluokan opettaja käy tutustumassa lapseen eskariryhmässä kevään aikana. Tiedonsiirtopalaveriin osallistuu tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja, laaja-alainen erityisopettaja ja koulukuraattori. Esiopettaja vierailee syksyllä koulussa. Eri toimipisteissä voidaan toteuttaa vuosiluokkiin sitomatonta opetusta. Kaasmarkun pikkulasten koulu, Friitalan sekä Koskin ja Harjunpään kouluilla sijaitsevat eskariryhmät tekevät tiivistä yhteistyötä.

Esiopetusvuoden aikana toteutetaan erilaisia esiopetuksen ja koulun yhteisiä teemapäiviä.

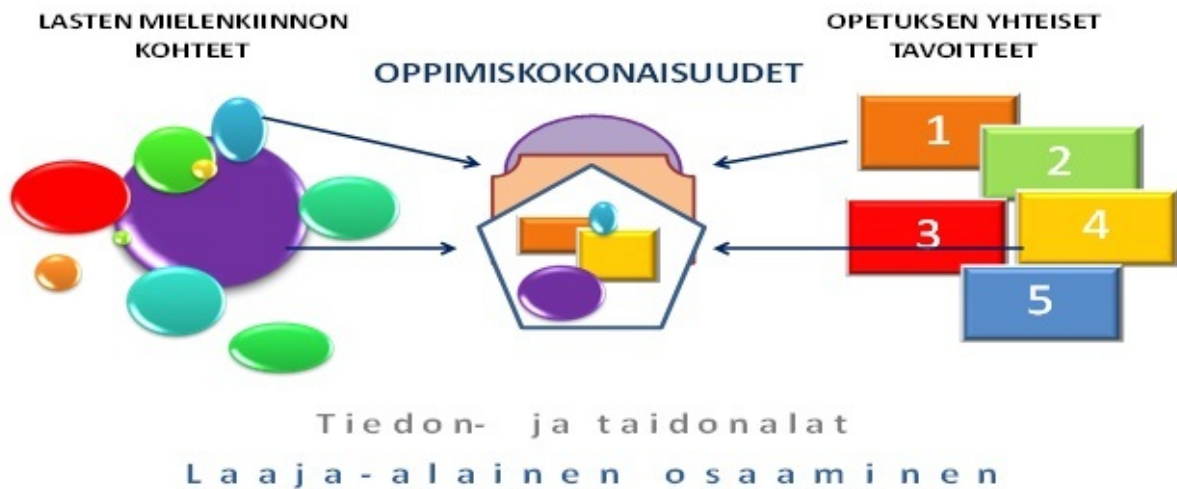
Koulutulokastiedote siirretään vanhempien luvalla esiopetuksesta koululle tiedonsiirtopalaverissa. Koulutulokkaiden vanhemmille järjestetään vanhempainilta. Toukokuussa järjestetään kouluuntutustumispäivä koulutulokkaille.

4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Monipuoliset oppimisympäristöt ja työtavat Ehetytty opetus

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana.

Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisenarviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Uvilan esiopetuksessa työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle annetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeista ja mielenkiinnon kohteista nousevat elementit.

Havainnoimalla lasten kasvua ja oppimista sekä keskustelemalla vanhempien ja lasten kanssa saadaan selville lapsen mielenkiinnon kohteet ja yksilölliset kasvun ja oppimisen tarpeet. Havainnointia ja dokumentointia tehdään arjessa säännöllisesti ja sen pohjalta muokataan työtapoja ja oppimisympäristöä.

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon huoltajien toiveet lastensa esiopetuksesta. Huoltajilta kysytään muun muassa seuraavia asioita:

- 1. Mitkä ovat niitä arvoja, joiden toivoisit erityisesti näkyvän esiopetuksen arjessa? Arvot ovat arvokkaina pidettäviä asioita ja taitoja.*
- 2. Mikä lapsenne kasvatuksessa on tärkeintä?*
- 3. Mitä muita toiveita/ajatuksia sinulla on lapsesi esiopetuksen alkaessa?*

Ulvilan esiopetuksessa toteutetaan Eskarikahvila-toimintaa. Toimintaa järjestetään esioppilaiden vanhemmille säännöllisesti lukuvuoden aikana. Toiminnan tarkoituksena on osallistaa vanhempia yhdessä esiopetuksen kanssa lapsen myönteisten oppimiskokemusten luomiseen sekä auttaa sosiaalisten taitojen kehittämisessä.

Henkilöstön itsearviointia toteutetaan säännöllisesti kehityskeskusteluilla ja työtiimien kehityskeskusteluilla. Työntekijöiden vahvuudet ja osaamisalueet otetaan huomioon työtapojen valinnassa ja esiopetuksen toteuttamisessa.

Monipuolisia lasta osallistavia työtapoja ovat:

- Leikki; ohjattu ja omaehtoinen*
- Luovat työtavat tutkien ja kokeillen*
- Toiminnalliset työtavat*
- Elämykselliset työtavat*
- Yhteistoiminnallinen oppiminen; pienryhmät, parityöskentely sekä itsenäinen työskentely*

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidoaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

Jokaiselle lapselle laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, jossa otetaan lapsen aikaisemmat varhaiskasvatussuunnitelmat huomioon. Lapsi on mahdollisuuksien mukaan mukana suunnitelman laadinnassa. Oppimissuunnitelma siirtyy esiopetuspaikan vaihtuessa uuteen esiopetuspaikkaan. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjataan lapsen ja vanhempien odotukset ja toiveet esiopetuksen toteuttamisesta, lapsen kiinnostuksen kohteet, sekä kuvataan lapsen kehitystasoa. Suunnitelmaan kirjataan myös esiopetuksessa tehdyt arvioinnit. Tiedon siirtämiseen kysytään kirjallinen lupa huoltajilta. Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot tulee salassapidon estämättä siirtää uudelle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle.

- *Lapsen esiopetukselle asetettujen oppimistavoitteiden arviointi*
- *Lapsen itsearviointi*
- *Esiopetustoiminnan arviointi*
- *Vanhempien palaute toiminnasta huomioidaan arvioinnissa*

- *Esiopetuksen osallistumistodistus (ei sisällä arviointia)*

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

4.3.1 Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

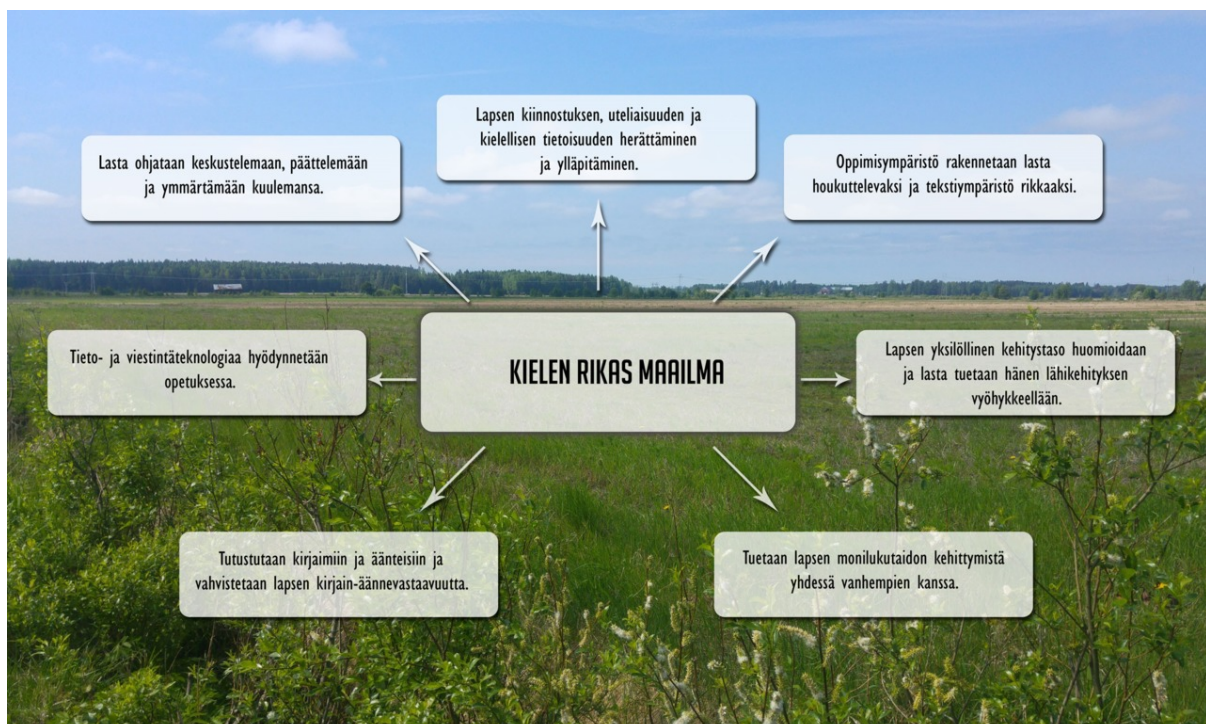
Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystä ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

4.3.2 Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisuuden ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erialaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

4.3.3 Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunteiden kehittämistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

4.3.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opetteluksessa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja päättelemällä.

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin

taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erlaisilla harjoituksilla tuetaan lasten **tason ja tilan hahmottamista**. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan **mittaamista** keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikojen havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

4.3.5 Kasvan ja kehityn

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

5 Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja lukuun 6 sisältyvä oppilashuolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitseminen ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Ulvilassa laaditaan kaikille esioppilaille lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Mikäli lapselle on tehty varhaiskasvatussuunnitelman liitteeksi lisätuen suunnitelma, sitä hyödynnetään esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnassa.

Uvilan esiopetuksessa on käytössä tukitoimien seurantalomake, joka ohjaa tukitoimien suunnittelua ja käyttöönottoa heti tuen tarpeen ilmetessä.

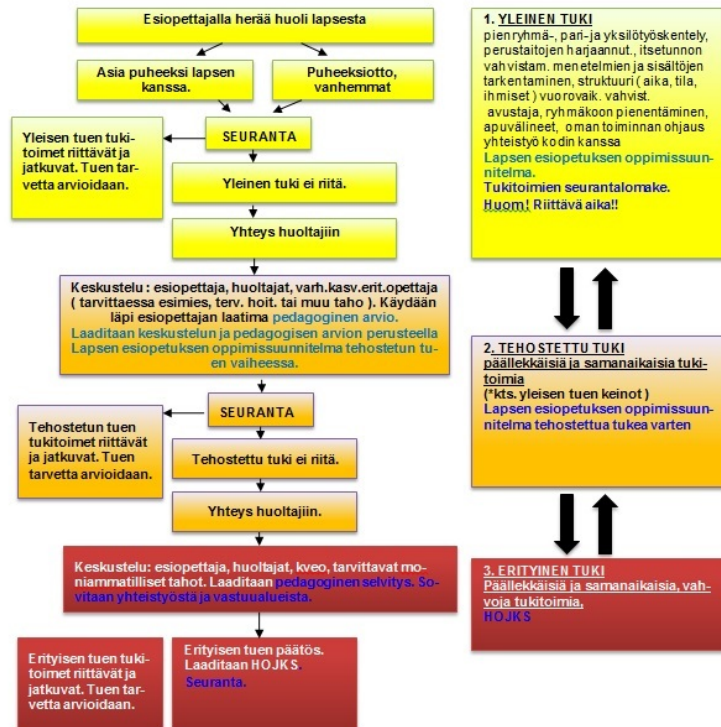
Uvilassa laaditaan jokaisesta koulutulokkaasta koulutulokastiedote, joka käydään läpi vanhempien ja alkuopettajan kanssa.

Uvilan varhaisen puuttumisen toimintamalli ohjaa esiopetuksen henkilöstöä toimimaan tarkoituksenmukaisesti lapsen asioissa tuen tarpeen ilmetessä.

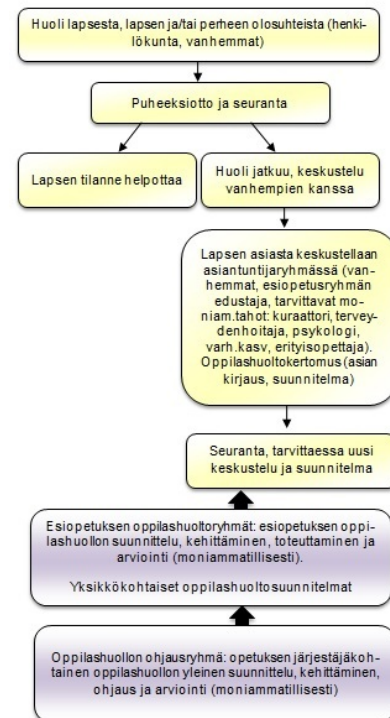
Uvilan esiopetuksen henkilöstöön kuuluu varhaiskasvatuksen erityisopettajia.

Psykologipalvelut toteutetaan Porin perheneuvolassa. Lasten neurologian ja psykiatrian palvelut tuotetaan Satakunnan keskussairaalassa. Yhteistyötä tehdään myös eri terapeuttien kanssa.

Ulvilan esiopetuksen kolmiportainen tuki

Oppilashuolto

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Oppilashuolto).

Ulvilassa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, tehostetun ja erityisen tuen suunnitelmat laaditaan yhdessä vanhempien kanssa. Vanhempia tiedotetaan tuen kolmiportaisuudesta.

5.3 Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakoita esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Ulvilassa käytössä tukitoimien seurantalomake, joka ohjaa henkilökuntaa miettimään tukitoimia ja lapsen yksilöllistä tukea. Yleisen tuen antaminen aloitetaan heti tuen tarpeen ilmetessä.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan yhdessä huoltajien kanssa. Lasta kuullaan suunnitelmaa tehdessä (lapsen haastattelu).

5.4 Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Lapselle laaditaan pedagoginen arvio ja tehostetun tuen suunnitelma, jos hän tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja. Pedagogisen arvion laatii esiopettaja.

Käytännön tuen järjestämisestä vastaavat esiopettaja ja muu henkilöstö.

Tehostetun tuen suunnitelman laatimiseen osallistuu varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja tarvittaessa muut asiantuntijat.

5.4.1 Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Pedagogisen arvion teosta vastaa lapsen esiopettaja. Arvion laadinnassa käytetään tarvittaessa muita asiantuntijoita.

Pedagoginen arvio laaditaan lomakkeelle, joka löytyy varhaiskasvatuksen sähköisistä Word-lomakkeista. Myös ohje ko. lomakkeen täyttämiseen löytyy samasta paikasta.

Pedagoginen arvio käydään läpi yhdessä huoltajien kanssa.

5.4.2 Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lomakkeelle Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostetun tuen vaiheessa. Suunnitelmaan kirjataan lapsen henkilökohtaiset tavoitteet, ja laadintaan osallistuvat tarvittavat asiantuntijat.

Oppimissuunnitelma sisältää lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet, pedagogiset ratkaisut, tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut, tuen seuranta ja arviointi.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

- *lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa*

Tuen seuranta ja arviointi

- *oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat*
- *oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta*
- *suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt*

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

5.5 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Lapsi kuuluu erityisen tuen piiriin, jos kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu muuten. Erityiseen tukeen siirtyminen ei edellytä hallinnollista päätöstä.

Lapselle, jolla on erityisen tuen tarve, laaditaan HOJKS eli Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. HOJKS-lomake löytyy varhaiskasvatuksen sähköisistä Word-lomakkeista. Myös ohje ko. lomakkeen täyttämiseen löytyy samasta paikasta.

Lapsen erityiseen tukeen siirtymisestä tehdään hallinnollinen päätös. Päätöksen tekee sivistysjohtaja.

Ennen erityiseen tukeen siirtymisestä laaditaan pedagoginen selvitys yhteistyössä lapsen huoltajien ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Erityisen tuen suunnitelma voidaan tehdä myös ilman pedagogista selvitystä, mikäli lapsella on pidennetty oppivelvollisuus ja/tai vamma, sairaus, kehityksen viivästymä tms.

5.5.1 Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Ennen erityiseen tukeen siirtymisestä laaditaan pedagoginen selvitys yhteistyössä lapsen huoltajien ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Erityisen tuen suunnitelma voidaan tehdä myös ilman pedagogista selvitystä, mikäli lapsella on pidennetty oppivelvollisuus ja/tai vamma, sairaus, kehityksen viivästyminen tms. Laatimisessa hyödynnetään pedagogista arviota ja lapsen esiopetus-suunnitelmaa tehostetun tuen vaiheessa.

5.5.2 Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Erityisen tuen antamisesta tehdään hallinnollinen päätös, jonka tekee sivistysjohtaja. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvalla lapsella erityisen tuen päätös tehdään viisivuotiaana.

Erityisen tuen lopettamisesta tehdään päätös, mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea. Tällöin lapsi siirtyy tehostettuun tukeen. Erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista, koska tuen vaikutuksia ei voida todeta lyhyessä ajassa.

5.5.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonais-tilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Lapselle, jolla on erityisen tuen tarve, laaditaan HOJKS eli Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. HOJKS-lomake löytyy varhaiskasvatuksen sähköisistä Word-lomakkeista. Myös ohje ko. lomakkeen täyttämiseen löytyy samasta paikasta.

HOJKS on suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta. Lapsen aiempia asiakirjoja ja suunnitelmia käytetään avuksi HOJKSia laadittaessa. HOJKS laaditaan yhdessä huoltajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa, tarvittaessa muita asiantuntijoita apuna käyttäen.

HOJKS sisältää lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet, pedagogiset ratkaisut, tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut, tuen seuranta ja arviointi. (katso HOJKSin sisältämät tiedot)

Ulvilassa HOJKS tarkistetaan vähintään kerran lukuvuoden aikana.

5.5.4 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista

edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Oppivelvollisuus alkaa vuotta perusopetuslaissa säädettyä aiemmin, jos sille säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa aiemmin. Lapsen pidennetty oppivelvollisuus toteutetaan lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden.

5.6 Perusopetuslaissa säädetty tukimuodot

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Mikäli lapsella on tuen tarvetta, hänellä on oikeus saada esiopetuksen ohessa osa-aikaista erityisopetusta. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisesta erityisopetuksesta keskustellaan huoltajien kanssa.

Ulvilassa määritetään tarvittava tuki ja käytettävät, korvaavat kommunikaatiokeinot (kuvat, viittomat) jokaisen lapsen henkilökohtaisten tarpeiden mukaan.

Ulvilassa työskentelee vakituisia avustajia ja lisäksi tarvittava määrä määräaikaisia avustajia. Avustajat voivat toimia henkilökohtaisina ja ryhmäavustajina. Ulvilassa avustajien työn tueksi laaditaan avustamisen suunnitelma.

Ulvilassa materiaaleja ja apuvälineitä löytyy sekä esiopetusyksiköistä että keskitetysti laajemmin varhaiskasvatuksen konsultoivalta erityisopettajalta.

Ulvilassa järjestetään kaksi kertaa vuodessa koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle koulutusta.

Henkilökunnalla on mahdollisuus käyttää varhaiskasvatuksen erityisopettajien, neuvolan, perheneuvolan, keskussairaalan (lastenneurologia ja -psykiatria) ja eri terapeuttien palveluita.

6 Oppilashuolto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen oppilashuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta nimitystä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetusyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitattaessa käsitteellä tarkoitetaan opetuksen järjestäjää.

Lasten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten myötä oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetuksen toimintaa. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus.

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyksikössä. Oppilashuoltotyö suoritetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsella on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Esiopetuksen oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin lapseen, lapsen kehitysympäristöihin kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla[3]. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräajassa.

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Monialaista yhteistyötä tehdään yhteisötasolla neuvolan, lastensuojelun, perheneuvolan, perusopetuksen ja seurakunnan kanssa. Lisäksi lapsikohtaisessa työssä rakennetaan tarvittava verkosto asiasta riippuen.

6.1.1 Oppilashuoltoryhmät

Uvilan oppilashuolto toimii kolmella tasolla ryhminä, joilla on omat tehtävänsä ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki ryhmät ovat monialaisia, eli ryhmissä on opetushenkilöstön lisäksi esimerkiksi terveydenhoito-, psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää. Ryhmien toiminta perustuu oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin.

Uvilan oppilashuollon ohjausryhmä

Uvilassa toimii monialainen opetus- ja kasvatustoimen oppilashuollon ohjausryhmä, joka on perustettu 1.8.2014. Ohjausryhmä on esi- ja perusopetuksen yhteinen ja se vastaa opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Ohjausryhmä kokoontuu kerran lukuvuodessa ja tarvittaessa useamminkin.

Esiopetuksen alueelliset oppilashuoltoryhmät

Uvilassa esiopetuksen oppilashuoltotyöryhmä toimii samalla varhaiskasvatuksen moniammatillisena työryhmänä.

OPH-moniammatillinen ryhmä rakentuu kahdesta alueellisesta esiopetuksen oppilashuoltoryhmästä, jotka vastaavat esiopetuksen oppilashuollon, sekä varhaiskasvatuksen moniammatillisesta suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Toinen ryhmä on Vanhakylän alueen ja toinen Friitalan sekä haja-asutusalueen ryhmä. Koulujen yhteydessä toimivat esiopetusyksiköt kuuluvat koulujen oppilashuoltoryhmiin.

Ryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa, tarvittaessa useamminkin. Oppilashuoltoryhmän keskeinen tehtävä on koko esiopetusyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Ulvilassa ryhmän koollekutsujana ja puheenjohtajana toimii varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja tai muu varhaiskasvatuskoordinaattorin vastuuttama työntekijä.

Ryhmään kutsutaan esiopetushenkilöstön lisäksi oppilashuollon toimijoita ja ryhmän kokoonpano voi vaihdella, kuitenkin siten, että aina on edustettuna esiopetuksen, varhaiskasvatuksen, erityiskasvatuksen, neuvolan, sosiaalityön, psykologin ja kuraattorin asiantuntijuus. Ryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän kokoonkutsujalle voi lähettää toiveita aiheista ja asioista, joita haluaa ottaa ryhmässä esille.

Yksilökohtainen asiantuntijaryhmä

Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi kutsutaan koolle asiantuntijaryhmä, joka kootaan tapauskohtaisesti ja siellä käsitellään yksittäisen lapsen asioita. Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina lapsen huoltajan suostumukseen. Ryhmän kokoa se esiopetuksen tai oppilashuollon palvelujen edustaja, jolla asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltäviin asioihin.

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesaut-

tavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Ulvilan varhaiskasvatuksessa on luotu erillinen Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, johon pääset alla olevasta linkistä.

Ulvilan kaupungin varhaiskasvatuksen kiusaamisen ehkäisy ja puuttumisen suunnitelma

Käytössä on myös kerran vuodessa tehtävä Huolen harmaan vyöhykkeistö -kartoitus, Varhaisen puuttumisen toimintamalli, Huolen puheeksiotto -käytänteineen. Henkilökunnan käytössä on lisäksi Lapset puheeksi -menetelmä sekä Kasvatuskumppanuus- työtapana.

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisesti ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskeissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Ulvilassa esiopetuksen kuraattoripalveluita tarjoaa kaksi koulukuraattoria, jotka työskentelevät myös Ulvilan alakouluilla.

6.3.1 Oppilashuoltokertomus

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkumoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät asiat ovat luettavissa valtakunnallisissa esiopetuksen perusteissa.

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapito-velvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos sivullisille annetaan oppilashuoltokertomukseen liittyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

6.4 Oppilashuoltosuunnitelma

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma.

Uvilan kaupungin oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteuttamista.

- *lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon on kirjattu oppilashuoltoa koskeva osuus*
- *paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta sekä*
- *esiopetuksen vuosisuunnitelma, joka esiopetuksen osalta koskee kaikkia yksiköitä, joissa esiopetuksesta annetaan.*

6.5 Paikalliset päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

Uvilassa panostetaan oppilashuollossa ennaltaehkäisevään toimintaan, jonka työmuotoja ovat mm. ennakointitaidot ja puheeksiottaminen sekä Lapset puheeksi -työmenetelmät, henkilökunnalle järjestetyt koulutukset edellä mainittujen ja kasvatuskumppanuuden sisällöistä.

Vuosittain tehdään Huolen harmaa vyöhykkeistö -kartoitus ja käytössä on Varhaisen tukemisen toimintamalli (varhaiskasvatuksen Word-lomakkeissa).

Yhteisöllinen oppilashuolto kuuluu kaikille lapsille ja aikuisille Uvilan esiopetuksessa. Yhteisöllistä oppilashuoltoa Uvilan esiopetuksessa ovat mm. kiusaamisen ehkäisy -suunnitelmat, esi- ja alkuopetuksen toiminnallinen yhteistyö, esiopetuksen ja muiden varhaiskasvatusryhmien yhteistyö, eskari-kahvilat, toiminnalliset vanhempainillat, ryhmäytymistä edistävät toimintatavat, ryhmän sääntöjen laatiminen lasten kanssa, lasten haastattelut ja äänestykset sekä lasten suunnittelema toiminta, korvaavien ja tukevien kommunikaatiokeinojen (esim. kuvat) käyttäminen, isovanhempien vierailut esiopetuksessa sekä työntekijöiden hyvinvointiin liittyvät asiat (esim. työhyvinvointi, työturvallisuus).

7 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.